

Ikääntyvien päihdeongelmiin syytä varautua

(julkaistu muokattuna HS 6.8.2005)

Tiina Kaleva kiinnitti huomiota (HS 2.8.2005) huolestuttavaan ilmiöön, nimittäin iäkkäiden naisten lisääntyvään ongelmajuomiseen. Erikoissairaanhoidajana hän on ilmeisesti väistämättä havainnut tämän ongelman työssään. Voidaan sanoa, että kyse ei ole vain pienestä lieveilmiöstä, vaan laajemmasta kulttuurisesta muutoksesta, joka asettaa uusia haasteita sekä päihde- että vanhustenhuollolle. Kyse on sekä naisten että miesten ongelmasta, mutta väittäisin, että silmiin pistävästi se näkyy naisten keskuudessa, koska emme ole ennen tottuneet näkemään ja kohtaamaan laajamittaisesti iäkkäiden naisten alkoholiongelmaa tai edes runsasta juomista. Miehillä humalahakuinen ja kontrolloimaton juominen on aina ollut sallitumpaa kuin naisille. Naiset ovat myös yleensä toimineet yhteiskunnan epävirallisina alkoholin käytön kontrolloijina. Iäkkäiden naisten lisääntyneen humalahakuisen juomisen näkyminen juontaa mielestäni siitä, että yhteiskuntamme ei ulkoisesti eikä myös sisäisesti kontrolloi alkoholin käyttöä yhtä voimakkaasti kuin ennen.

Yhtä kaikki: ikääntyneiden ihmisten - sekä miesten että naisten - humalajuomisen lisääntymisen pitäisi jo herätellä meitä. Runsa alkoholin käyttö on aina terveysriski. Ikääntymiseen liittyy useita piirteitä, kuten monia sairauksia, jotka voivat pahentua liiallisesta alkoholin käytöstä.

Kokonaisuudessaan alkoholin kulutus henkilöä kohden on kasvanut ja erityisesti naisten humalajuominen on lisääntynyt. Puhutaan myös ”märästä sukupolvesta”, joka on tottunut käyttämään runsaasti alkoholia. Suuret ikäluokat kuuluvat tähän märkään sukupolveen ja he ovat ikääntymässä ja jäämässä eläkkeelle piakkoin. Monelle vapaa-aika ja alkoholi liittyvät olennaisesti yhteen. Mitä tapahtuu kun tämän ikäpolven ajan käyttö lisääntyy ja työelämän asettama kontrolli alkoholin käyttöön vähentyy?

Ristiriitaiseksi tilanteen tekee se, että emme halua puuttua yksilön alkoholin käyttöön kovinkaan hanakasti. Se loukkaa itsemääräämisoikeuttamme. Suomalainen juomakulttuuri on perinteisesti myös humalahakuista. Toisaalta kuitenkin moralisoimme päihdeongelmaista: juominen on omaa syytä. Joillakin juominen alkaa hauskanpidosta, mutta päättyy riippuvuuteen, johon lopulta usein liittyy masennusta, unettomuutta ja jopa täydellistä eristäytymistä ja yksinäisyyttä. Juominen voi siis lisätä ikääntyneen yksinäisyyttä, pahentaa sairauksia ja todennäköisesti lisätä tapaturma-alttiutta. Yhdysvalloissa ikääntyneiden alkoholiongelmaa pidetään jopa epidemiana. Sieltä

kuitenkin kuuluu myös positiivisia uutisia: ikääntyneiden hoitomotiivaatio näyttäisi olevan erittäin suurta ja hoitojen tuloksellisuus siten hyvää.

Miten meidän palvelujärjestelmämme on varautunut kyseiseen ongelmaan? Mielestäni Tiina Kaleva on oikeassa todetessaan, että päihdehuoltomme ja ikääntyneiden palvelut eivät ole valmistautuneet laajamittaiseen ikäihmisten päihdeongelmaan. Kyse ei ole välttämättä vain haluttomuudesta auttaa, vaan myös resursseista. Päihdehuollolla on täysi työ hoitaa nykyiset asiakkaansa, sillä alkoholi- ja päihdeongelmat ovat moniulotteisia ja lisääntynyt alkoholin kulutus tuonee yhä vain lisää asiakkaita. Mahtuvatko työelämän ulkopuolelle jääneet kansalaiset näiden palveluiden piiriin? Entä millaiset ovat vanhuspalveluiden ja perusterveydenhuollon resurssit? Saamme jatkuvasti kuulla kuinka nämä sektorit taistelevat rahoituksen ja henkilöstömitoitusten kanssa jo nyt. Miten saadaan näiden alojen ihmiset kohtaamaan päihdeongelmainen ikääntynyt henkilö?

Nämä haasteet ovat lähtökohtana Ikääntyvien alkoholiongelmiin keskittyvässä kolmivuotisessa kehittämishankkeessa. Sen tavoitteena on saada päihdehuollon työntekijöiden ja ikääntyneiden parissa työtä tekevien ammattitaito kohtaamaan. Lisäksi kehitetään palvelutaloihin päihde- ja vaihtoehtoista toimintaa. Mukana on useita sekä päihde- että vanhustyön järjestöjä. Yhteistyötä tehdään myös kuntien kanssa sekä Itä-Suomessa että pääkaupunkiseudulla, jotta uudet hyvät käytänteet saadaan juurrutettua jokapäiväiseen työhön. Hankkeessa mukana olevat yhteistyötahot – alkaen käytännön asiakastyötä tekevistä ammattilaisista – ovat kaikki olleet vakuuttuneita ongelman laajuudesta ja hankkeen tarpeesta. Yksi hanke ei kuitenkaan kevättä tee, vaan koko palvelujärjestelmämme tulisi herätä huomaamaan tämä ongelma, joka saattaa aiheuttaa – kyynisesti todeten - suuriakin kustannuksia yhteiskunnallemme.

Maria Viljanen
Projektisuunnittelija
Liika on aina liikaa – ikääntyminen ja alkoholi –hanke
www.tippavaara.info